

مجموعه دروس اخلاقی

حضرت آیت الله یثربی دامت برکاته

شهر مقدس قم

شماره ۸۱

راه قرب به خدا دوستی اولیای خدا (۲)

۸۷/۹/۱۳

۴ ذی الحجّة / ۱۴۲۹

الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی سیدنا محمد وآله الطاهیرین و لعنة الله علی أعدائهم أجمعین .

« أَسْأَلُكَ حُبَّكَ وَحُبَّ مَنْ يُحِبُّكَ وَحُبَّ كُلِّ عَمَلٍ يُؤْتِيكَ إِلَى قُرْبِكَ وَأَنْ تَجْعَلَكَ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ سِوَاكَ وَأَنْ تَجْعَلَ حُبِّي إِيَّاكَ فَأَنْدَأَ إِلَى رِضْوَانِكَ وَشَوْقِي إِلَيْكَ ذَائِدًا عَنْ عِصْيَانِكَ وَأَمُنُّ بِالنَّظَرِ إِلَيْكَ عَلَيَّ وَأَنْظُرُ بِعَيْنِ الْوُدِّ وَالْعَطْفِ إِلَيَّْ وَلَا تَصْرِفْ عَنِّي وَجْهَكَ وَاجْعَلْنِي مِنْ أَهْلِ الْأَسْعَادِ وَالْحِطْوَةِ عِنْدَكَ يَا مُجِيبُ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ » [1].

پرودگارا! از تو درخواست می‌کنم دوستی تو را و دوستی دوستانانت را و دوست داشتن هرکاری که مرا به مقام قرب تو رساند و هم درخواست دارم که خود را از هرچه غیر توست بر من محبوب‌تر گردانی و محبتم را منجر به مقام خوشنودی خود سازی و شوقم را به تو بیش از عصیانت قرار دهی و بر من به یک نظر کردن برجمالت منت گذار و به من به چشم لطف و محبت بنگر و هیچ وقت روی از من مگردان و مرا از اهل سعادت و سالکان طریق محبت نزد خود گردان ای اجابت کننده‌ای مهربان‌ترین مهربانان .

ایمان و عمل دو بال تکامل

در جلسات گذشته در رابطه با درخواست امام زین العابدین علیه السلام در مورد دوستی و محبت خدا و دوستی با دوستان و اولیای الهی مطالبی بیان نمودیم و در انتها به این نتیجه رسیدیم که آسانترین و نزدیکترین راه برای رسیدن به درگاه ذات اقدس ربوبی - محبت اولیاء الله می باشد .

تقاضای دیگری که امام سجاد علیه السلام از خداوند متعال درخواست می نمایند ، دوستی هر عملی است که ما را به خداوند سبحان نزدیکتر نماید .

نکته حائز اهمیت در این درخواست این است که ایمان بدون عمل هیچ ثمره‌ای ندارد ، نباید به این که ایمان داریم دل خوش باشیم ، ایمان هنگامی برای صاحبان آن نتیجه دارد که مقرون به عمل نیز باشد .
در مورد همراهی ایمان با عمل روایت فراوانی ذکر شده است که به چند نمونه اشاره می نمایم .

امام صادق علیه السلام می فرمایند :

« لا ایمان إلا بعمل » [2].

بدون عمل ، ایمانی وجود ندارد .

امیرالمؤمنین علیه السلام می فرمایند :

« یمتحن الرجل بفعله لا بقوله » [3].

مرد با عمل او آزموده می شود نه با گفتار .

امام صادق علیه السلام می فرمایند :

« ملعون ملعون من قال : الإیمان قول بلا عمل » [4].

ملعون است ، ملعون است کسی که بگوید : ایمان تنها به قول و سخن است نه با عمل .

امیرالمؤمنین علیه السلام می فرمایند :

« لاتجارة كالعمل الصالح » [5].

هیچ تجارتی مانند عمل صالح وجود ندارد .

جز او پاداش الهی مترتب بر عمل است نه بر قول و سخن . معامله و تجارت با خداوند سبحان با ایمان همراه با عمل است . به عبارت دیگر قوام ایمان به عمل است ، از طرف دیگر نیز عمل صالح باید با ایمان و نیّتی خالص همراه باشد .

در قرآن کریم نیز آیات فراوانی وجود دارد ، که رستگاری را در گرو ایمان همراه با عمل صالح دانشمند است ، به عنوان نمونه به چند آیه در این زمینه اشاره می‌نماییم .

«وَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ وَاللَّهُ لَا يَحِبُّ الظَّالِمِينَ» [6] .

اما آنهایی که ایمان آوردند ، و اعمال صالح انجام دادند ، خداوند پاداش آنان را به طور کامل خواهد داد ؛ و خداوند ستمکاران را دوست نمی‌دارد .

«وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ» [7] .

خداوند به آنها که ایمان آورده و اعمال صالح انجام داده‌اند ، وعده آمرزش و پاداش عظیمی داده است .

«الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ طُوبَىٰ لَهُمْ وَحَسُنَ مَا أَبَدَ» [8] .

آنها که ایمان آوردند و کارهای شایسته انجام دادند ، پاکیزه‌ترین زندگی نصیبتان است و بهترین سرانجامها .

«إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا» [9] .

مسلماً کسانی که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام داده‌اند . خداوند رحمان محبتی برای آنان درد دلها قرار می‌دهد .

«فَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ» [10] .

آنها که ایمان آوردند و اعمال صالح انجام دادند ، آمرزش و روزی پر ارزشی برای آنها است .

«فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُدْخِلُهُمْ رَبُّهُمْ فِي رَحْمَتِهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ» [11] .

اما کسانی که ایمان آوردند و اعمال صالح انجام دادند ، پرودگارشان آنها را در رحمت خود وارد می کند ، این همان پیروزی بزرگ است .

اعمال محبوب خداوند

اکنون که دانستیم نزد خداوند متعال ایمان و یا عمل به تنهایی ارزش ندارد ، و ما را به سعادت اخروی رهنمونی نمی سازد ، و تنها ایمان مقرون به عمل صالح نتیجه بخش است ، باید به شناسایی اعمال محبوب خداوند سبحان پردازیم .

امام سجاد علیه السلام در فراز فوق از خداوند متعال درخواست دوستی اعمالی داشته که ایشان را به مقام قرب الهی نزدیکتر سازد ، لذا باید این اعمال را بشناسیم و در انجام دادن آنها کوشا و جدی باشیم . روشن است ، عملی بیشتر ما را به خداوند متعال نزدیکتر می سازد که نزد خداوند محبوب باشد .

اوامر الزامیه الهیه ؛ یعنی واجبات از اعمالی است که نزد خداوند متعال بسیار محبوب است ، چرا که اگر عملی به جز نماز ، روزه و دیگر واجبات نزد خداوند سبحان محبوب می بود ، آنها را بر بندگانش واجب می کرد . بنابراین مصداق روشن عمل صالح ، واجبات شرعیّه می باشد .

امیرالمؤمنین علیه السلام می فرمایند :

« أَقْرَبُ النَّاسِ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ أَعْمَلُهُمْ بِمَا أَمَرُوا بِهِ » [12].

نزدیکترین مردم به پیامبران علیهم السلام کسانی هستند که به آنچه امر شده اند در عمل پایبندتر می باشند .

امام باقر علیه السلام می فرمایند :

« إِنَّ أَقْرَبَ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنَ الرَّبِّ عَزَّوَجَلَّ وَهُوَ سَاجِدٌ بَاكٍ » [13].

نزدیکترین حالت بنده به خداوند ، حالتی است که بنده در سجده و گریان باشد .

در روایتی دیگر امام رضا علیه السلام می فرمایند :

«أقرب ما يكون العبد من الله عزّوجلّ وهو ساجد» [14].

هنگام سجده نزدیکترین حالت بنده به خداوند است .

رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم می فرماید :

« ما يتقرّب العبد إلى الله بشيء أفضل من السّجود الخفی » [15].

نزدیک نمی شود بنده به سوی خدا به عملی بهتر از سجود پنهان (دور از چشم مردم) .

شیخ محمد حسین اصفهانی قدس سره اهل تهجد و عبادت بود ، ایشان به یکی از شاگردان خویش نقل می کند که من دائماً در حرم مطهر امیرالمؤمنین علیه السلام بالای سر سجده طولانی می کردم ، یکی از روزها در حالت سجده ، آقایی از کنار من گذشت و گفت : در جلو دیدگان مردم ، سجده طولانی زیبا نیست .

امام صادق علیه السلام می فرماید :

« إنَّ العبد إذا أطال السّجود حيث لا يراه أحدٌ قال الشيطان : واويلاه أطاعوا وعصيتُ وسجدوا وأبيت » [16].

هنگامی که بنده دور از چشم دیگران ، سجده اش به درازا بینجامد ، شیطان می گوید : واویلاه آنان اطاعت کردند و من نافرمانی و آنان سجده کردند و من سرپیچی .

ابن فهد حلی قدس سره در کتاب شریف عدّة الداعی روایتی بدین مضمون از رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم نقل می کند :

« إنّه يفتح للعبد يوم القيامة على كل يوم من أيام عمره أربع وعشرون خزانه عدد ساعات الليل والنهار » .

برای هر فردی در روز قیامت برای هر روز از روزهای عمرش بیست و چهار صندوقچه به تعداد ساعات شبانه روز باز می شود .

« فخرانه يجدها مملوءة نوراً وسروراً فينالها عنه مشاهدتها من الفرح والسرور مالو ورّع على أهل النار لاداهشهم عن الاحساس بالم النار وهي الساعة التي أطاع فيها ربه » .

صندوقچه‌ای لبریز از نور و شادمانی در برابر او قرار می‌گیرد و آن چنان از دیدن آن خوشحال و مسرور می‌شود که اگر آن شادمانی برای اهل آتش تقسیم کنند - درد و عذاب آتش را دیگر احساس نمی‌کنند و آن صندوقچه از آن ساعتی است که در آن ساعت خداوند را اطاعت کرده است .

« ثمّ يفتح له خزائنه أخرى فيراها مظلمة منتنة مفزعة فينالها منها عنه مشاهدتها من الفزع والجزع مالو قسّم على أهل الجنة لنقص عليهم نعيمها ، وهي الساعة التي عصى فيها ربه . »

سپس صندوقچه دیگری برای شخصی باز می‌شود که سراسر تاریکی و عفن است ، فرد هنگام مشاهده آن ، چنان

اندوهگین و منزجر می‌شود که اگر این حزن و زجر را بر بهشتیان ، تقسیم نمایند ، همه آنان آزرده می‌شوند . و آن

ساعتی است که در آن خداوند را نافرمانی کرده است .

« ثمّ يفتح له خزائنه أخرى فيراها خالية ليس فيها ميسره ولايسوئه وهي الساعة التي نام فيها أو اشتغل فيها بشيء من مباحات الدنيا فينالها من الغبن والاسف على فواتها حيث كان متمكناً من أن يملأها حسنات مالا يوصف ، ومن هذا قوله تعالى : «ذَلِكَ يَوْمُ التَّغَابُنِ» [17] « [18] .

سپس صندوقچه دیگری برای فرد باز می‌شود و آن را تهی می‌بیند ، نه در آن چیزی است که موجب شادمانی او شود نه چیزی که موجب اندوه او گردد و آن ساعتی است که در آن خوابیده بود یا به امر مباحی پرداخته بود در این هنگامی آن شخص احساس زیان کاری و اندوه کند چرا که می‌توانسته است با نیکی و خوبیها آن صندوقچه را لبریز کند . و این است معنای سخن خداوند متعال در قرآن کریم « آن روز تغابن است » .

قیامت نامهای گوناگونی دارد ، یکی از نامهای آن روز تغابن است .

مغبون کسی است که سرمایه ارزشمند عمر را از دست می‌دهد و در برابر آن چیزی دریافت نمی‌کند .

در رابطه با روایت فوق می‌توان بیان کرد که با نیت تقرب می‌تواند ، خوابیدن و عمل به مباحات را به

گونه‌ای تبدیل به عمل صالح نمود .

هدایت ، عمل محبوب خداوند

طلاب محترم علوم دینی نیز از این نکته غافل نباشند که حال که به قم آمده‌اند و مشغول تحصیل شده‌اند، تحصیل علوم اهل بیت علیهم‌السلام برای آنان واجب عینی می‌باشد و پس از انجام واجبات مقربترین عمل و محبوبترین عمل نزد خداوند سبحان نقشه معارف اسلامی و هدایت مردم می‌باشد.

امیرالمؤمنین علیه‌السلام هنگامی که برای تبلیغ اسلام به یمن می‌رفتند پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم ایشان را بدرقه کرده و به او فرمودند:

« يا على لا تقاتلن أحداً حتى تدعوه وأيم الله لأن يهدي الله لك رجلاً خيراً لك مما طلعت عليه الشمس وغربت » [19].

ای علی علیه‌السلام با هیچ کسی نبرد مکن، مگر قبل از آن او را دعوت به اسلام کنی، به خدا سوگند اگر خداوند به دست تو کسی را هدایت نماید برای تو بهتر است از آن چه خورشید بر آن طلوع و غروب کند.

خداوند متعال به حضرت موسی علیه‌السلام نیز فرمود:

« فلئن تردّ أبقاء عن بابي أو ضالاً عن فنائي أفضل لك من عبادة مائة سنة صيام نهارها وقيام ليلها » [20].

ای موسی علیه‌السلام اگر بنده‌ای فراری را به سوی من بازگردانی یا گم گشته‌ای را هدایت کنی، برای تو بهتر است از یکسال عبادتی که در روزها روزه بداری و در شبها به عبادت مشغول باشی.

خلاصه سخن آنکه تحصیل علوم اهل بیت علیهم‌السلام و هدایت مردمان، برای روحانیون محبوبتر است نزد خداوند از نماز و روزه مستحبی.

انشاء الله خداوند متعال همه ما را به وظایفتمان آشنا نماید و توفیق عمل به آن را به ما عطا کند.

« والسّلام عليكم ورحمة الله وبركاته »

[1] - مناجات خمسة عشر ، مناجات المحبّين .

[2] - تحف العقول صفحه ٣٠٤ .

[3] - عيون الحكم والمواعظ صفحه ٥٤٩ .

[4] - بحار الانوار جلد ٦٩ صفحه ١٩ .

[5] - نهج البلاغه - كلمات قصار شماره ١١٣ .

[6] - سوره آل عمران آيه ٥٧ .

[7] - سوره مائده آيه ٩ .

[8] - سوره رعد آيه ٢٩ .

[9] - سوره مريم آيه ٩٦ .

[10] - سوره حج آيه ٥٠ .

[11] - سوره جاثيه آيه ٣٠ .

[12] - عيون الحكم و المواعظ صفحه ١٢٠ .

[13] - كافي جلد ٢ صفحه ٤٨٣ .

[14] - كافي جلد ٣ صفحه ٢٦٥ .

[15] - وسایل الشيعه جلد ٥ صفحه ٢٩٦ .

[16] - ثواب الأعمال صفحه ٥٦ .

[17] - سوره تغابن آيه ٩ .

[18] - عدّة الداعي صفحه ١٠٣ .

[19] - كافي جلد ٥ صفحه ٢٨ .

[20] - منية المرید صفحه ٢١٦ .